

Practical significance. Researchers of the specified topic can use the article for further thorough study of aspects of mass festival.

Key words: celebration, festive culture, festive concepts, classification of celebrations.

Надійшла до редакції 10.11.2016 р.

УДК 791.6

МАСОВЕ ВИДОВИЩЕ: СИМВОЛІЧНИЙ ЗМІСТ ТА ФОРМИ

Чернишевич Наталія Іванівна, кандидат мистецтвознавства,
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ
aspirantura-knukim@ukr.net

Розкрито символічний зміст масового видовища, наведено його форми, зокрема форми комунікаційних масових видовищ, художньо-естетичні принципи яких визначаються їх взаємодією з глядачами: свято, карнавал, балаган та ін. З'ясовано сутність понять «культ», «ритуал», звернено увагу на взаємозв'язок ритуалу та гри. Розглянуто характерні ознаки свята, його культовий смисл; специфіку карнавалу, балагану, театралізованого тематичного обрядового дійства, театралізованої вистави. Відзначено, що всі названі форми сучасного масового видовища є як самостійними жанровими одиницями, так і синтетичними формами в залежності від тематики і соціального призначення цього видовища.

Ключові слова: видовище, ритуал, культ, свято, карнавал, балаган, театралізоване тематичне обрядове дійство, театралізована вистава.

Постановка проблеми. Для теорії культури аналіз видовищ має особливе значення, оскільки дає змогу розглядати ті її елементи, що постійно передаються традицією і поновлюються в кожному поколінні, а також її нові елементи, нинішню епоху та її тенденції, прагнення і проблеми. Видовище – явище, яке може виникнути лише там, де є культурні традиції. Видовище є приводом для осмислення майбутнього, створення зразка ідеального суспільного стану, бачення перспектив розвитку культури.

Мозаїчний і фрагментарний характер сучасної культури і децентрація духовної культури обумовлюють особливу увагу культурології до видовища, для якої аналіз цих видовищ являє особливий інтерес, оскільки дає можливість узагальнити різноманітну практику театралізованих постановок, свят, зрозуміти символічну гру як універсальну закономірність масової культури, виявити специфіку візуальної складової духовного життя.

Огляд публікацій. Осмислення масового видовища передбачає обов'язкове звернення до праць С. Аверінцева, А. Гуревича, С. Іконікової, М. Кагана, В. Межуєва та ін. Крім того, оскільки масове видовище є феноменом масової культури, дана стаття ґрунтується на працях Р. Барта, Х. Ортеги-і-Гассета й ін. Святу, як найбільш поширеній формі масового видовища, присвячені праці М. Бахтіна, Р. Гвардіні, Р. Кайуа, М. Еліаде, в яких звертається увага на його ритуальний зміст. Питання театралізованої вистави досліджували і О. Авдєєв, А. Байбурін та ін.

Таким чином, накопичений значний дослідницький матеріал, однак, незважаючи на широкий спектр наведених досліджень, які можуть розглядатися в якості наукового підґрунтя аналізу масових свят і видовищ, багатогранність даної проблеми дає змогу виокремити нові аспекти вивчення даного феномена.

Метою даної статті є виявлення символічної сутності і форм масових видовищ як соціокультурного феномена.

Вклад проблеми. Історично поняття «культ» і «культура» завжди були нероздільні. Латинське *cultur* (почитати, поклонятися) з часом трансформувалося в *культ*, під яким розуміється релігійне шанування предметів, реальних чи фантастичних істот; релігійна обрядовість [7]. Культ – форма релігійного дійства, що являє собою сукупність специфічних дій (ритуалів, обрядів, церемоній), викликаних відповідним віровченням і спрямованих на сферу сакрального [6]. Культ – це схиляння перед будь-чим: вищими силами, окремою харизматичною особистістю або навіть перед соціальним явищем чи матеріальним об'єктом [10]. Можна виокремити два види релігійного культу: магію і так званий умилостивний культ.

У релігієзнавстві магія часто протиставляється релігії та розглядається як явище, принципово відмінне від неї. Магія з самого її зародження в первіснообщинному ладі була присутня в культовій практиці всіх первісних і наступних релігій. Саме в релігії народилися такі форми культу, як жертвопринесення і молитви, які отримали назву умилостивних. Задобрювання, або примирення грізних могутніх сил і духів природи у вигляді жертвоприношень є загальним явищем для первісних

релігій. Ці жертвопринесення богам поступово доповнилися ритуальними містеріями, присвяченими міфічному життю тих чи інших богів. Так видовище у вигляді містерії «вплелось» в структуру культу. Ці містерії пов'язані головним чином із виробничим життям людей, річним циклом сільськогосподарських робіт і становили в сукупності культ родючості. Культ родючості були в Єгипті, Стародавній Греції, Вавилоні, Індії. Містерії являли вид таємних культових обрядів, до них допускалися лише посвячені (місти), розголошення таємниці богослужіння жорстоко каралося.

У сучасних світових релігіях культ включає в себе багато елементів й утворює складну систему ритуальних дій, основою якої є певний колективний обряд, що здійснюють у спеціально обраному або відведеному для цього місці. «Культовий обряд дає змогу викликати ефект, образно представлений в дійстві. Його функція – не наслідування, але становлення частиною, участь у дійстві» [12]. Найбільш поширеним видом обрядового дійства є ритуал. Це поняття походить від латинського слова *ritualis* (обрядовий) й означає вироблений звичаєм або встановлений порядок здійснення будь-чого, церемоніал.

А. Байбурін при визначенні сутності ритуалу, услід за Е. Дюркгеймом, називає чотири найважливіших його функції: «соціальну (або підготовчу), інтегруючу (або сполучну), відтворюючу, психотерапевтичну (або компенсаторну)» [1; 30]. Ритуал – спосіб «пасивного» відтворення традиції (функція підтримки за Е. Дюркгеймом), шляхом заучування, копіювання її елементів, блоків або фрагментів. Специфіка ритуалу – в символічному характері дій, які його утворюють. Це означає, що дія має особливий смисл, знаковий характер, стаючи мовою культури. Бо символ – це образ або знак, що несе глибинний смисл.

Й. Хейзинга зближує ритуал із грою, доводячи, що саме гра породжує ритуал, вона є первинною і відвічною у ставленні до ритуалу, як, утім, і у ставленні до всієї культури. Гра є динамічною складовою культурного процесу як способу існування ритуальних форм, як певного універсального механізму перетворення старого ритуалу на новий, що дає змогу переоцінити багато усталених видовищних уявлень.

Таким чином, культ є найдавнішою театралізованою виставою, що включає в себе всі основні його складові: гра, маски або переодягання, музика, пісні, танці, пишні декорації, колективна дія. Образотворчі ігри були важливим елементом ритуального життя, а пізніше – суспільних розваг, в яких брали участь усі вікові та соціальні верстви. Тому вони збереглися, часто в дуже завуальованій формі, вигляді залишків магічних уявлень і культових дійств або символіки соціальних відносин, характерних для середньовічного і ренесансного міста та його оточення. Відтак, гра виступає у вигляді святкового змагання (свято, забава) і священного ритуалу (культового обряду).

Видовище є культурно-естетичним феноменом найширшого діапазону: спортивні змагання, ігри, публічні ритуали і церемонії, свята і театралізовані вистави і т.п., не кажучи вже про театр, цирк, естраду, кінематограф – все це видовище. Для кожної з цих форм характерні лише свої специфічні особливості, але є і деякі спільні, що об'єднують їхні властивості, та в першу чергу це, звичайно, ігровий початок кожної форми, в основу якої покладено «ігрову дію». Для видовищних форм зазвичай в якості такої визначальної ознаки береться синтетичність, а самі видовищні форми називаються «синтетичними», оскільки в них синтезуються елементи всіх видів мистецтва; потім – дієвість і колективність як дві найосновніших видовищних ознаки і, нарешті, в будь-якому видовищі присутній ефект співучасті, співпереживання і співтворчості глядача [8; 7]. Видовище виробляє певні глядацькі настанови за рахунок своєї синтетичної властивості: «У системі розгорнення на глядача кожен його елемент покликаний інтенсифікувати уяву. Видовищне мистецтво безпосередньо залежить від міри глядацької активності, широти охоплення глядацької маси» [8; 120–121].

Виходячи з полісинтетичної природи видовищних мистецтв, їх можна поділити на такі види: змістовно-психологічні, переважно – музичний і драматичний театр, кіно, телебачення; розважально-змістовні – естрада, цирк, оперета; відверто розважальні – деякі різновиди естрадних вистав (мюзікхол), балет на льоду; комунікаційні – масові видовища [8; 133]. З усіх цих видів особливу увагу слід звернути на так звані комунікаційні масові видовища, художньо-естетичні принципи яких визначаються їхньою взаємодією з глядачами. При цьому ці видовища слід поділяти на дві видовищні форми, услід за Й. Хейзингом: свято і священний ритуал.

Однією з найяскравіших і значущих форм масового видовища є свято. У сучасному розумінні свято – це надзвичайно старий і доволі поширений інститут, пов'язаний з активністю різномірних груп, в якому окремі етапи життя трактуються групою особливим чином, вимагають іншого, ніж у звичайний час, способу поведінки, вимагають святкування. Через оновлення цінностей, нагадування важливих подій, пов'язаних із ним, свято виконує роль певного механізму передання культурних традицій з покоління в покоління, дає людям змогу здійснювати свою культурну самоідентифікацію. Воно активізує й інтенсифікує культурне життя, перш за все тому, що в цей час,

вільний від буденних обов'язків, проявляються, актуалізуються і відкрито утверджуються основні цінності, які надають сенс людському життю, характерні для даної культури й етапу її розвитку, історичного буття [4; 152–153.]. Своєрідність свята перетворює відданий йому вільний час людини на цінність культури, що має яскраво виражений особистісний характер, робить цей вільний час істинним багатством у системі інших цінностей людського існування. Соціальна сутність свята, в першу чергу, проявляється в тому, що воно являє собою особливий тип соціальної дії людей, що об'єднує їх ідейно, який стверджує світогляд даного суспільства, його політичні, моральні та естетичні ідеали. Іншими словами, будь-яке свято як соціально-художнє явище – необхідний елемент життя людини, один із проявів її суспільного буття і культури.

Будучи знаменною подією, свято має культовий смисл – саме видовищна форма свята століттями була пов'язана з культом і давала змогу масам віруючих активно брати участь у релігійному житті, переживати глибокий смисл жертвоприношення, очищення і т.д. Таким чином, свято як явище культури має культову сутність, при цьому основною його складовою є символічне ігрове дійство. Це ігрове дійство в умовах масового свята може виступати для одних в якості безпосереднього активного заняття, для інших – у формі видовища. Гра може бути способом залучення людини і в більш активне масове дійство, відповідне його ринковій орієнтації в тому чи іншому святі. Безсумнівно, гра в усіх своїх формах виступає як виключно важливий елемент багатьох свят; більше того, свято створює власні спеціальні види розваг, ігор і змагань.

Для європейської культури особливе значення має традиція свят Стародавньої Греції, в якій змагання (*agon*) і видовища, святкові ігри набули виняткового характеру. Ці ігрища, зокрема й Олімпійські ігри, були ліквідовані лише з перемогою християнства і відновлені в 1896 р., хоча й з зовсім іншим характером. Забава, гра, змагання – все це було органічною частиною свята, яка постійно розвивається і тісно пов'язана з культом: «Отже, між святом і грою, за самою їхньою природою, є найтісніші відносини... радісний тон поведінки (свято може бути і серйозним), часові та просторові межі, існування заодно суворой визначеності і справжньої свободи – такі найбільш основні соціальні особливості, характерні і для гри, і для свята» [12].

Сучасне театралізоване свято має раціонально-процедурний характер. Тематичне свято включає театралізовану масову ходу, що виконує роль святкового прологу, потім театралізований мітинг-маніфестацію, де повинна відбутися основна подія свята і розкритися його тематика, далі кульмінаційна подія, де має бути представлено якесь театралізоване дійство і, нарешті, «народне гуляння» як фінал свята. У тематичному святі є єдине розгорнуте в часі і просторі театралізоване дійство, поєднане єдиним сценарно-режисерським ходом. Звідси його специфіка: різножанровість і багатоплановість, наявність «реального героя», активна творча участь великої кількості людей у святковому дійстві тощо. На відміну від офіційного свята, карнавал тріумфував тимчасове звільнення від існуючого ладу, скасування всіх ієрархічних відносин, привілеїв, норм і заборон [2; 15]. Карнавал вимагав від учасників таланту, винахідливості і дотепності, потрапивши на карнавал треба було придумати собі маску і діяти від її імені. Карнавалу властива певна специфіка. По-перше, сміховий початок, що організує карнавальні обряди, звільняє їх від релігійно-церковного догматизму, містики і від благоговіння. По-друге, за своїм наочним, конкретно-чуттєвим характером і за наявністю сильного ігрового елемента вони близькі до художньо-образних форм – театральних-видовищних. По-третє, карнавал не знає поділу на виконавців і глядачів – «у карнавалі саме життя грає, а гра на час стає самим життям. У цьому специфічна природа карнавалу, особливий вид його буття» [2; 13].

Найбільш яскраво символічні дійства учасників виявилися не лише в карнавальних ходах, а й балаганних виставах. Балаган – це пустощі скоморошої вистави, що було викликом громадській думці про добродієсне життя. Сила балагану проявляється в його тяжінні до імпровізації, викритті лицемірства, поєданого з поезією страждань, у балагані обов'язковим є пародійний мотив. Балаган був центром святкової площі, головною притягальною силою, найпривабливішою, хоча і не завжди доступною розвагою. «Балаганна вільність», лицедійство, змістом якого є символічна гра, і є проявом сутності масового видовища, привабливість якого в його яскравості, барвистості, зовнішній ефектності, що робить його «дуже важливим знаряддям у боротьбі за масове творення суспільства» [8; 124].

Говорячи про ритуальні ігри, або священні свята, слід зазначити, що в житті стародавньої людини гра мала сакральне значення. «Грати» – означало воістину бути, не лише реалізовувати власну людську сутність, а й вступати у зв'язок із Космосом. «Ритуальне свято справляється в просторі-часі міфу і має своєю функцією відродження реального світу... Первісне століття – одночасно і за однакових причин кошмар і рай, постає як той період і стан творчої мощі, з яких виник теперішній світ, схильний до старіння і який знаходиться під загрозою загибелі. Відповідно нове народження, нове занурення в цю вічність, яка завжди з нами, в це джерело молодості з вічно живою водою, дає світові шанс

омолодитися і знайти життєву повноту і силу, щоб протистояти часу протягом нового циклу» [5; 225–227]. Це і є основна функція, яку виконує священне свято, ритуали якого можна охарактеризувати як актуалізацію первинного творчого періоду. Ритуал – церемоніальні дії, що вчиняються з метою вплинути на дійсність, вони мають символічний характер і, як правило, соціально санкціоновані [13; 19]. Це традиційний культурно стандартизований набір дій символічного характеру, що використовують найчастіше священні об'єкти і мають на меті загальний емоційний підйом учасників. У разі якщо йдеться про магічний ритуал, його учасники вірять, що ритуал здатен викликати зміни зовнішнього середовища. Однак, на відміну від церемонії, що має соціальний характер, ритуал релігійний і може бути колективною або індивідуальною дією. Головною особливістю будь-якого ритуального дійства є його символічний характер. Можна стверджувати, що ритуал – символічне ігрове дійство в культурі, прикладом якого є афінські змагання, римські гладіаторські бої і т.д.

Ритуал є також основною подією театралізованого тематичного обрядового дійства, що у сучасних умовах життя визначається як «традиційна, загальноприйнята ігрова дія, що включає в себе ряд персонажів, художніх образів, естетичних й емоційних прийомів» [3]. Як на форму масового видовища сьогодні все більша увага звертається на фольклорні обрядові вистави, у яких спостерігається перехід обряду в гру, а обрядової поезії в художню. В обряді виникає співпереживання усіма його учасниками відповідних ідей і почуттів, що сприяє інтеріоризації особистістю суспільних норм та уявлень [9; 6].

Наступною великою формою сучасного масового видовища є театралізовані вистави, які, в свою чергу, поділяються на: театралізовані вистави, що відбуваються на певному сценічному майданчику; стадіонно-спортивні дійства; театралізовані вистави на відкритому повітрі. Тут слід вказати на відмінність масового видовища і театралізованої вистави. Масове свято, як правило, не передбачає локального сценічного майданчика, тоді як масове видовище завжди вписується в обмежений сценічний простір; у масовому святі учасники самі обирають цікавий для них об'єкт, а масове видовище зосереджує увагу глядачів на заданому об'єкті; масове свято може не мати тимчасових меж, тоді як масове видовище завжди має заздалегідь визначений ліміт часу [11]. По суті масове видовище є поняттям ширшим, ніж театралізована вистава. Видовища можуть бути різножанровими (цирковими, естрадними), не пов'язаними жодним сюжетом, ні навіть темою, тоді як театралізована вистава створюється на основі сценарію і має свою чітку ідейно-тематичну основу. Так само дуже важливим моментом є те, що свято передбачає велику ініціативу та імпровізаційний характер участі в ньому глядачів, тоді як видовище поділяється на глядачів та акторів, які беруть у ньому участь.

Вистави на відкритих сценах, особливо, на воді – одна з найбільш привабливих форм масових видовищ. Усі масові театралізовані вистави на відкритому повітрі можна умовно поділити на дві групи: орнаментально-декоративні видовища і сюжетно-образні вистави. Першій групі притаманні яскраві фарби, багаті костюми, складні фігурні перестроювання великих мас учасників, що створюють калейдоскоп кольорових орнаментів, феєрверк світлоєфектів. Ці розважальні видовища, побудовані на чистоті ліній, чіткості перестановок, синхронності рухів, гармонії кольору, світла і звуку, пробуджують у глядача світле оптимістичне світовідчуття, почуття піднесеності, урочистості. Друга група – сюжетно-образні вистави. Суть їх полягає в тому, щоб засобами масового театру створити публіцистичну, подібну, алегоричну виставу на відкритому повітрі.

Масове видовище на стадіоні передбачає не лише спортивні змагання, а й естрадно-концертні і ритуально-обрядові вистави. Використовуючи виражальні засоби спорту і мистецтва, вводячи в дію реальних героїв і спираючись на конкретні події, факти, документи, спортивно-мистецькі вистави здатні більш тонко і глибоко вирішувати тематичні завдання дійства, розповідаючи, наприклад, про історію та сьогодення міста-ювіляра, якусь значну подію і т.д.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що названі форми сучасного масового видовища є як самостійними жанровими одиницями, так і синтетичними формами в залежності від тематики і соціального призначення даного видовища. Власне, свято може включати в себе всі видовищні форми – від стадіонної вистави до ритуально-обрядового дійства. Масові свята і видовища існують у кожному суспільстві як неодмінний інститут, суспільне і культурне явище, утворюючи частину організованого і встановленого життя суспільства, класів, окремих верств і груп, форму регуляції людської діяльності. Це динамічна структура, розвиток якої протікає в загальному полі історико-культурного середовища, що визначає характер і сутнісне наповнення. Масові свята і видовища – складне семіотичне поле, в якому досить відчутна багатівікова спадкоємність духовних цінностей. Феномен масового свята є діалогічною проекцією історії в сучасність. Масові свята і видовища як найважливіша складова історії та сучасності культури, є невід'ємним елементом соціокультурної системи.

Масове видовище – явище складне, синтетичне і досліджувати його необхідно в різних аспектах і на різних рівнях. Зокрема, докладного вивчення потребують тенденції розвитку святкової культури в сучасній Україні.

Список використаної літератури

1. *Байбурын А. К.* Ритуал в традиционной культуре. Структурно-семантический анализ восточнославянских обрядов / А. К. Байбурын. – СПб. : Наука, 1993. – 240 с.
2. *Бахтин М. М.* Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса / М. М. Бахтин. – М. : Худ. лит., 1990. – 543 с.
3. *Булавец О. О.* Театралізація як арт-практика у фольклорній святковій дії [Електронний ресурс] / М. М. Бахтин. – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?. – Название с экрана.
4. *Жигульский К.* Праздник и культура: праздники старые и новые / К. Жигульский. – М. : Прогресс, 1985. – 336 с.
5. *Кайуа Р.* Миф и человек. Человек и сакральное / Р. Кайуа. – М. : ОГИ, 2003. – 296 с.
6. *Культ* [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.insai.ru/slovar/kult-0>. – Название с экрана.
7. *Культ* [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Название с экрана.
8. *Ратнер Я. В.* Эстетические проблемы зрелищных искусств / Я. В. Ратнер. – М. : Искусство, 1980. – 136 с.
9. *Руднев В. А.* Древо жизни: об истоках народных и религиозных обрядов / В. А. Руднев. – Л. : Лениздат, 1989. – 152 с.
10. *Трактовка понятия «культ» и наиболее распространенные виды культов* [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://sam-sebe-psycholog.ru/articles/traktovka-ponyatiya-kult-i-naibolee-rasprostranennye-vidy-kultov>. – Название с экрана.
11. *Туманов И. М.* Режиссура массового праздника и театрализованного концерта [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.studfiles.ru/preview/4283945>. – Название с экрана.
12. *Хейзинга Й.* Homo Ludens [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.e-reading.club/book.php?book=61778>. – Название с экрана.
13. *Элиаде М.* Священное и мирское / М. Элиаде. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 144 с.

References

1. *Baiburyn A. K.* Rytual v tradytsyonnoi kulture. Strukturno-semanticheskyi analiz vostochnoslavianskykh obriadov / A. K. Baiburyn. – SPb. : Nauka, 1993. – 240 s.
2. *Bakhtyn M. M.* Tvorchestvo Fransua Rable y narodnaia kultura srednevekovia y Renessansa / M. M. Bakhtyn. – M. : Khud. lyt., 1990. – 543 s.
3. *Bulavets O. O.* Teatralizatsiia yak art-praktyka u folkloronii sviatkovii dii [Elektronnyi resurs] / M. M. Bakhtyn. – Rezhym dostupu: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?. – Nazvanye s ekrana.
4. *Zhyhul'skyi K.* Prazdnyk y kultura: prazdnyky starые y novye / K. Zhyhul'skyi. – M. : Prohress, 1985. – 336 s.
5. *Kaiua R.* Myf y chelovek. Chelovek y sakralnoe / R. Kaiua. – M. : OHY, 2003. – 296 s.
6. *Kult* [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa: <http://www.insai.ru/slovar/kult-0>. – Nazvanye s ekrana.
7. *Kult* [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Nazvanye s ekrana.
8. *Ratner Ya. V.* Estetycheskiye problemy zrel'yshnykh yskusstv / Ya. V. Ratner. – M : Yskusstvo, 1980. – 136 s.
9. *Rudnev V. A.* Drevo zhyzny: ob ystokakh narodnykh y relyhyoznykh obriadov / V. A. Rudnev. – L. : Lenyzdat, 1989. – 152 s.
10. *Traktovka ponyatiya «kult» y naybolee rasprostranennyye vydy kultov* [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa: <http://sam-sebe-psycholog.ru/articles/traktovka-ponyatiya-kult-i-naibolee-rasprostranennye-vidy-kultov>. – Nazvanye s ekrana.
11. *Tumanov Y. M.* Rezhys'sura massovoho prazdnyka y teatralyzovannoho kontserta [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa: <http://www.studfiles.ru/preview/4283945>. – Nazvanye s ekrana.
12. *Kheizynka Y.* Homo Ludens [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa: <http://www.e-reading.club/book.php?book=61778>. – Nazvanye s ekrana.
13. *Elyade M.* Sviaschennoe y myrskoe / M. Elyade. – M. : Yzd-vo MHU, 1994. – 144 s.

МАССОВОЕ ЗРЕЛИЩЕ: СИМВОЛИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ И ФОРМЫ

Чернишевич Наталья Ивановна, кандидат искусствоведения,
Киевский национальный университет культуры и искусств, г. Киев

Раскрыт символический смысл массового зрелища, приведены его формы, в частности формы коммуникационных массовых зрелищ, художественно-эстетические принципы которых определяются их взаимодействием со зрителями: праздник, карнавал, балаган и др. Выяснено сущность понятий «культ»,

«ритуал», обращено внимание на взаимосвязь ритуала и игры. Раскрыты: характерные признаки праздника, его культовый смысл; специфику карнавала, балагана, театрализованного тематического обрядового действия, театрализованного представления. Отмечено, что все названные формы современного массового зрелища являются как самостоятельными жанровыми единицами, так и синтетическими формами в зависимости от тематики и социального назначения данного вида.

Ключевые слова: зрелище, ритуал, культ, праздник, карнавал, балаган, театрализованное тематическое обрядовое действие, театрализованное представление.

A MASS SPECTACLE: THE SYMBOLIC CONTENT AND FORM

Chernyshevych Natalia, Ph.D,
Kyiv National University of Culture and Arts, Kiev

The article discloses the symbolic meaning of a mass spectacle, and describes its shapes, in particular mass spectacles communication forms, artistic and aesthetic principles which are determined by their interaction with the audience: holiday, carnival, circus, etc. The essence of the concepts «cult», «ritual» is defined. The study draws attention to the relationship of ritual and play. It reveals the following details: the characteristic features of the holiday, its religious meaning; carnival booth specificity, theatrical theme of the ritual act, the pageant. It is noted that all of these forms of modern mass spectacles are a separate genre unit and a synthetic form depending on the subject and social facilities of this type.

Key words: spectacle, ritual, worship, celebration, carnival, circus, theatrical thematic ritual action, theatrical performance.

UDC 791.6

A MASS SPECTACLE: THE SYMBOLIC CONTENT AND FORM

Chernyshevych Natalia, Ph.D,
Kyiv National University of Culture and Arts, Kiev

The aim of this article is to identify the nature and symbolic forms of mass shows as a sociocultural phenomenon.

Research methodology. The methodological basis of this study is the dialectical analysis of the spectacle as a special form of activity in the culture.

Results. The article discloses the symbolic meaning of mass spectacle, and given its shape, in particular forms of communication mass spectacles, artistic and aesthetic principles which are determined by their interaction with the audience: holiday, carnival, circus, etc. It is found the essence of the concepts of a «cult», «ritual», drew attention to the relationship of ritual and play. Details Revealed: the characteristic features of the holiday, its religious meaning; specificity carnival booth, theatrical theme ritual act, the pageant. It is noted that all of these forms of modern mass spectacles are a separate genre units and synthetic forms depending on the subject and social facilities of this type.

Novelty. The novelty of this article is: understanding cultural sense and the essence of the game a spectacle in the context of the game concept of culture; interpretation of cultural meaning of mass spectacle on the basis of inter cult, ritual worship and games, festive entertainment.

The practical significance. The findings of the study results are important for the development of promising areas of cultural studies, and can be used in courses on culture, history and theory of culture, staging cultural and entertainment programs, directing mass celebrations in educational work with young people.

Key words: spectacle, ritual, worship, celebration, carnival, circus, theatrical thematic ritual action, theatrical performance.

Надійшла до редакції 22.11.2016 р.

УДК 791

МАТЕРІАЛІЗАЦІЯ ЗАДУМУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО ПРОЕКТУ В УМОВАХ ПІТЧИНГУ

Морозова Ольга Володимирівна, КЗ «Рівненський обласний
краєзнавчий музей» Рівненської обласної ради, м. Рівне;
Морозова Тетяна Петрівна, доцент, Рівненський центр
підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників культури
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, м. Рівне
tatiana.morozova_56@mail.ru

У науковому доробку здійснено комплексний підхід до використання таких методів дослідження, як аналіз, синтез, порівняння. Систематизовано інформацію щодо сутності пітчінгів, технології їх підготовки та